

บทที่ 5

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

ปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ (Uncontrollable Factor) อีกอย่างหนึ่งในการบริหารการธนาคาร คือ บทบัญญัติของกฎหมายซึ่งธุรกิจแต่ละประเภทก็มีกฎหมายบังคับไม่เหมือนกัน สำหรับธนาคารพาณิชย์นอกจากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายทั่วไปแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งตราขึ้นเฉพาะกิจการธนาคารพาณิชย์ คือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน

เหตุผลที่สำคัญในการควบคุมธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์เป็นองค์การกึ่งสาธารณประโยชน์ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและเสถียรภาพทางกรเงินและเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงของแต่ละธนาคารจึงมีความสำคัญยิ่ง ธนาคารทำหน้าที่รับฝากเงินจากประชาชนและนำเงินนั้นไปหาผลประโยชน์ แต่การลงทุนหาผลประโยชน์ของธนาคารส่วนใหญ่ได้แก่การให้กู้ยืมและให้เครดิต ซึ่งเป็นงานหลักของธนาคารพาณิชย์ก็มีการเสี่ยงภัยอยู่มาก ผู้ฝากเงินก็ควรจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนมีความเชื่อมั่นหรือมีความมั่นใจว่าธนาคารพาณิชย์มีฐานะมั่นคงและมีการดำเนินงานเป็นที่ปลอดภัยแก่เงินฝากของตน สิ่งหนึ่งที่ทำให้มั่นใจก็คือ การควบคุมโดยรัฐ

อีกประการหนึ่ง ถ้าธนาคารพาณิชย์ใดประสบความล้มเหลวนอกจากจะมีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ฝากเงินในธนาคารพาณิชย์แห่งนั้นโดยตรงแล้ว ยังจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือในระบบธนาคารพาณิชย์ด้วย เช่น ธนาคารพาณิชย์หนึ่งไม่มีเงินจ่ายคืนให้แก่ผู้ฝากได้ ผู้ฝากก็จะตื่นตระหนกมาถอนเงินและเมื่อเกิดความไม่เชื่อถือธนาคารพาณิชย์หนึ่งแล้ว ก็อาจไม่เชื่อถือธนาคารพาณิชย์อื่นด้วย จะพากันถอนเงินฝากอันจะทำให้เกิดความปั่นป่วนในวงการธนาคารพาณิชย์ขึ้นได้ นอกจากนี้ยังจะกระทบกระเทือนถึง

สภาพการเครดิต, กิจการค้า อุตสาหกรรม และระบบการเงินด้วย

โดยที่ที่มีความจำเป็นที่ต้องควบคุมธนาคารพาณิชย์ด้วยเหตุผลข้างต้น รัฐจึงได้ตราพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์เพื่อกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้มีเครื่องมืออันจำเป็นในการที่จะดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของระบบการธนาคารพาณิชย์และการเศรษฐกิจ

ประวัติพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

ก่อนหน้าการออกพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ มีกฎหมายซึ่งให้อำนาจแก่ทางการที่จะควบคุมเครดิตและการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศ คือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2488 แต่หลังจากที่ใช้พระราชบัญญัตินี้มาได้ระยะหนึ่ง สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เศรษฐกิจหลังสงครามขยายตัวอย่างมากมาย มีธนาคารพาณิชย์เกิดขึ้นใหม่หลายธนาคาร เงินฝากและเงินให้ยืมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสภาพการธนาคารเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงเห็นว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2488 ที่ใช้มีข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขหลายประการเพื่อให้เหมาะสมขึ้น ดังนี้¹⁾

1. การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ค้างเงินสดคงเหลือไม่ว่าเวลาใด ๆ เป็นจำนวนอย่างน้อยเท่ากับร้อยละสิบของเงินฝาก และไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งแห่งจำนวนที่กำหนดไว้นี้ ต้องเป็นเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นการจำกัดการใช้เงินสดของธนาคารพาณิชย์ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถใช้เงินคงเหลือที่มีอยู่ให้มีผลตอบแทนบ้างได้
2. ไม่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ไว้

---

¹ธนาคารแห่งประเทศไทย, หนังสือระลึกครบรอบ 30 ปี ประวัติและการดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทย (พระนคร: ไทยโพลีลิคการพิมพ์, 2515), หน้า 27.

3. ไม่มีบทบัญญัติความคุ้มครองเกี่ยวกับการเปิดสาขา
4. ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสาขาธนาคารต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องการค้าวง
สินทรัพย์ไว้ในประเทศไทย
5. กำหนดอำนาจในการตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ไว้ไม่กว้างขวางและแน่ชัด

ด้วยเหตุนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์เสียใหม่ให้รัดกุม และให้มีประสิทธิภาพในการใช้นโยบายการเงินและรักษาดุลประโยชน์ของประชาชนผู้ฝากเงินให้ดีขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2496 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

ในการยกร่างพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 นั้น ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธาน ผู้เชี่ยวชาญการคลังและหัวหน้ากองควบคุมธนาคาร กระทรวงการคลัง หัวหน้าฝ่ายการคลัง และหัวหน้าฝ่ายการธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการ ซึ่งต่อมาคณะกรรมการได้แต่งตั้งหัวหน้าหน่วยควบคุมธนาคารพาณิชย์ของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเลขาธิการดำเนินการในเรื่องนี้

พระราชบัญญัติที่ยกร่างใหม่ได้เปลี่ยนแปลงบทบัญญัติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การค้าวงเงินสดสำรอง บัญญัติให้ถือเฉพาะเงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไทยอย่างเดียว ไม่รวมเงินสดในมือ แต่อาจกำหนดให้ถือหลักทรัพย์รัฐบาลไทยได้บางส่วน เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีรายได้จากหลักทรัพย์เหล่านั้น และเพื่อเป็นการส่งเสริมการจำหน่ายหลักทรัพย์ของรัฐบาลอีกทางหนึ่ง

2. การเปิดสาขาจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก่อน เพื่อป้องกันมิให้มีการเปิดสาขาโดยมิได้พิจารณาถึงผลได้ผลเสียมาก่อน และให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ มิให้มีสาขาของธนาคารต่าง ๆ ในที่ใดเกินความต้องการของธุรกิจ

นอกจากนั้นก็ประสงค์จะส่งเสริมให้มีการเปิดสาขาในแหล่งที่ยังมีสาขานาคารไม่เพียงพอ

3. มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดทั้งในค่านเงินฝากแต่ละประเภทและเงินให้กู้ยืม

4. กำหนดให้มีโทษทางอาญาแก่กรรมการหรือพนักงานของธนาคารพาณิชย์ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติบางมาตราเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ยังได้เพิ่มหลักการใหม่ ๆ ที่จะเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบการธนาคาร และเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงินรวมทั้งรักษาผลประโยชน์ของผู้ฝากเงิน

5. กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องวางเงินกองทุน คือ ทุนที่ชำระแล้ว เงินสำรอง ซึ่งรวมทั้งสำรองอื่นที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิ และกำไรสุทธิคงเหลือหลังจากการจัดสรรแล้วรวมกันเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์เสี่ยง ทั้งนี้ โดยถือว่าธนาคารควรมีทุนของตนเองได้สัดส่วนกับกิจการที่เติบโตขึ้น หากธนาคารดำเนินการไปในทางที่เสี่ยงและเกิดการสูญเสียทรัพย์สินไปจะได้อะไรกระทบกระเทือนผู้ฝากเงิน นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยอาจใช้ข้อกำหนดนี้เป็นเครื่องมือในการควบคุมเครดิตโดยเพิ่มหรือลดอัตราส่วนดังกล่าวเป็นการทั่วไปหรือกำหนดอัตราส่วนแตกต่างกันตามความเสี่ยงของสินทรัพย์แต่ละประเภทได้

6. กำกักการให้กู้ยืมแก่ลูกค้ารายใดรายหนึ่งมิให้มากเกินไปเกินควร โดยกำหนดวงเงินสูงสุดที่จะพึงให้กู้ยืมและให้เครดิตเป็นอัตราส่วนกับเงินกองทุน ทั้งนี้ เพื่อให้ธนาคารกระจายความเสี่ยงออกไปเพื่อความปลอดภัยของผู้ฝากเงิน และเพื่อความมั่นคงของธนาคาร แต่ให้ขอผ่อนผันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้เป็นกรณีไปด้วย เพื่อให้เป็นอุปสรรคต่อกิจการที่เป็นประโยชน์โดยเด่นชัดต่อเศรษฐกิจของประเทศ

7. ไม่ให้ผู้นั่งผู้ใดเป็นกรรมการหรือผู้บริหารงานในธนาคารพาณิชย์เกินกว่า 1 แห่ง ในขณะเดียวกัน เพื่อป้องกันกรณีการดำเนินงานอันอาจจะกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของลูกค้าและผู้ฝากเงิน

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสมาคมนักข่าวไทย ในการพิจารณานี้ได้ยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อรักษาดุลประโยชน์ของผู้ฝากเงิน ผู้ถือหุ้น และลูกค้าของธนาคาร
2. เพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐในการรักษาเสถียรภาพทางการเงิน
3. เพื่อให้มีระบบการธนาคารที่มั่นคง มีสมรรถภาพและตรงตามสากลนิยม
4. ให้การปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายเป็นไปโดยสะดวก แต่ไม่ขัด

กับประโยชน์ส่วนรวม

หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

หลังจากที่ได้ดำเนินการพิจารณาและได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2505 ซึ่งมีหลักการสำคัญดังนี้

1. กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 50) แต่เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน กระทรวงการคลังอาจมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินการแทน ทั้งนี้ยกเว้นเรื่องนโยบายและที่เป็นปัญหาสำคัญซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก่อน
2. การจัดตั้งธนาคารพาณิชย์และการเปิดสาขา ธนาคารพาณิชย์จะต้องจัดตั้งขึ้นในรูปของบริษัทจำกัด ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว และต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (มาตรา 5) ทั้งนี้ เพื่อให้กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ศึกษาค้นคว้า การอนุญาตให้จัดตั้งธนาคารพาณิชย์ควรจะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและสถานการณ์เศรษฐกิจของสังคมหรือไม่ อย่างไร

ส่วนธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในต่างประเทศจะขอเปิดสาขาในประเทศไทยได้โดยต้องขออนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเช่นเดียวกัน (มาตรา 6) ซึ่งโดยปกติอนุญาตให้เปิดสาขาธนาคารต่างประเทศได้ประเทศละหนึ่งธนาคาร แต่ต้องพิจารณา

ถึงผลดีและประโยชน์แก่การค้า การเงิน และเศรษฐกิจของประเทศ และมีการดำเนินงานที่มั่นคง นอกจากนี้ยังจะต้องมีการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์แก่การเงิน การเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงการดำเนินงานธนาคารพาณิชย์ในประเทศด้วย ในการอนุญาตนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาจกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตก็ได้

ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศจะขออนุญาตเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ได้ (มาตรา 7) การที่กฎหมายบัญญัติเรื่องนี้ไว้ก็เพื่อควบคุมและป้องกันมิให้ท้องถิ่นมีสาขาธนาคารพาณิชย์มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น อันจะมีผลให้การแข่งขันรุนแรงและกระทบกระเทือนความมั่นคงและความเชื่อถือระบบธนาคารพาณิชย์ของประเทศ และป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ขยายสาขาเร็วเกินไปจนกระทบกระเทือนความมั่นคงและฐานะของธนาคารนั้น ๆ

นอกจากการเปิดสาขาใหม่แล้ว ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงหรือโยกย้ายสาขาเดิมไปอยู่ในที่แห่งใหม่ก็อยู่ในข่ายที่ต้องขออนุญาตด้วย

3. ทุนของธนาคาร ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจโดยอาศัยเงินของผู้ฝากเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น ธนาคารจึงควรมีเงินทุนให้ใกล้เคียงส่วนกัน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ผู้ฝากเงินและเจ้าหน้าที่ของธนาคาร และทั้งเพื่อประโยชน์ของธนาคารเอง ตามมาตรา 10 จึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงไว้ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กำหนด (ปัจจุบันร้อยละ 9) และต่อสินทรัพย์แต่ละประเภท (ยังไม่ได้กำหนด) สำหรับสาขาธนาคารต่างประเทศนั้น ตามมาตรา 6 กำหนดให้ดำรงเงินกองทุนไม่ต่ำกว่าอัตราดังกล่าวไว้ในรูปของสินทรัพย์ที่รัฐมนตรีกำหนด

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลดทุน ดังนี้

1. ห้ามลดทุนโดยมิได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ตามมาตรา 12(1)
2. ห้ามรับหุ้นธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นประกัน ตามมาตรา 12(3) และ
3. ห้ามรับหุ้นธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน ตามมาตรา 12(7)

4. การค้ำประกันเงินสดสำรอง มาตรา 11 กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องค้ำประกันเงินสดสำรองไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแต่ละวันเป็นอัตราส่วนกับยอดเงินฝากไม่ต่ำกว่าอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 และไม่เกินร้อยละ 50 (ปัจจุบันร้อยละ 7) โดยจะกำหนดให้ถือเอาส่วนเฉลี่ยตามระยะเวลาอย่างน้อยเท่าใดก็ได้ (ปัจจุบันถือเกณฑ์เฉลี่ยรายสัปดาห์นับแต่วันศุกร์ ถึงวันพฤหัสบดี) และอาจกำหนดให้ถือเอาหลักทรัพย์รัฐบาลไทยเป็นส่วนหนึ่ง ของเงินสดสำรองที่พึงค้ำประกันก็ได้ (ปัจจุบันไม่เกินร้อยละ 4 ของเงินฝาก)

5. การกำกับประเภทแห่งธุรกิจ โดยที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องจ่ายเงินตามคำสั่งของผู้ฝากเงินโดยมิชักช้า การลงทุนหรือนำเงินไปหาผลประโยชน์จึงต้องให้ความระมัดระวังและให้สามารถถอนกลับคืนได้โดยรวดเร็ว เพื่อมิให้กระทบกระเทือนถึงฐานะการเงินและความคล่องตัวของธนาคารได้ ประกอบกับไม่พึงประสงค์จะให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจอื่นหรือใช้เงินของธนาคารไปเพื่อประโยชน์ในกิจการของผู้มีอำนาจบริหารธนาคารพาณิชย์มากเกินไป ตามมาตรา 12 จึงได้ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์

- 1) ลดทุนโดยมิได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี
- 2) ให้กรรมการของธนาคารพาณิชย์นั้นกู้ยืมเงิน ซึ่งรวมถึงภริยาหรือสามีของกรรมการนั้น ทางการเงินส่วนสามัญหรือทางการเงินส่วนจำกัด ซึ่งกรรมการหรือภริยาหรือสามีของกรรมการ เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมโดยไม่รอบคอบ อันอาจเกิดความเสียหายได้และป้องกันการใช้อำนาจกู้ยืมเงินเพื่อประโยชน์ของกรรมการด้วย
- 3) รับหุ้นธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นประกัน เพราะถ้าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้และหุ้นนั้นตกเป็นของธนาคาร ธนาคารก็จะมีใบหุ้นของตนมาถือไว้เท่ากับเป็นการลดทุนของตนเอง

- 4) ประกอบการค้า หรือธุรกิจอื่นใดที่ไม่เกี่ยวกับ หรือเนื่องจากการ

ธนาคารพาณิชย์ เพราะอาจเกิดความเสียหายได้

- 5) ชื่อหรือมีไว้เป็นประจำซึ่งอสังหาริมทรัพย์ที่มีค่าใช้จ่ายเป็นที่สำหรับ
ดำเนินธุรกิจหรือสำหรับพนักงานหรือลูกจ้างของธนาคาร ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับ
จากการชำระหนี้จะต้องจำหน่ายภายใน 9 ปี เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี
- 6) ชื่อหรือมีหุ้นหรือหุ้นกู้ในบริษัทจำกัดใด เป็นจำนวนเกินร้อยละสิบ
ของเงินทุนในบริษัทจำกัดนั้น เพื่อป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์นำเงินฝากไปลงทุนหาผล
ประโยชน์ในกิจการอื่นมากเกินไป ซึ่งเป็นการเสี่ยงภัย
- 7) รับหุ้นธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน เพื่อมิให้
เงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง และป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ใดมีอำนาจควบคุม
ธนาคารพาณิชย์อื่น ซึ่งจะทำให้เกิดการผูกขาดขึ้น
- 8) จ่ายเงินหรือทรัพย์สินแก่กรรมการ พนักงานหรือลูกจ้างของธนาคาร
นอกเหนือจากเงินที่พึงจ่ายตามปกติ

นอกจากนี้ มาตรา 13 ยังกำหนดห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมเงินหรือให้
เครดิตโดยการซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลด ตัวเงิน ใดๆอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง
รวมกันแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่งเกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนตามอัตราที่
ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด อัตราที่กำหนดในปัจจุบันไม่เกินร้อยละ 25 ของเงิน
กองทุน คำว่า "บุคคล" รวมถึงสามี ภรรยาของบุคคลนั้น ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วน
จำกัดที่บุคคลนั้นหรือภรรยาหรือสามีของบุคคลนั้นเป็นหุ้นส่วน หรือหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความ
รับผิดชอบ และบริษัทจำกัดที่บุคคลนั้นและหรือภรรยาหรือสามีของบุคคลนั้นถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนเงิน
เกินกึ่งหนึ่งแห่งทุนของบริษัท แต่เงินในหุ้นที่กล่าวมีช้อยกเว้นกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืม
เงินโดยการซื้อหลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือมีหลักทรัพย์รัฐบาลไทยเป็นประกัน

ความมุ่งหมายที่กำหนดมาตรา 13 ก็เพื่อประสงค์ที่จะให้มีการกระจายหนี้ลด
ความเสี่ยงภัย ป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมแก่ลูกหนี้รายใด เป็นจำนวนสูงเกินไป

เพราะหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ก็จะมีผลกระทบกระเทือนความมั่นคงและฐานะของธนาคารนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีความจำเป็นและลูกหนี้มีฐานะที่ธนาคารประสงค์จะให้กู้ยืมก็ขอผ่อนผันจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้โดยผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยจะพิจารณาด้วยดีสำหรับกิจการที่ส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ เป็นสำคัญ

6. กำกัดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย (มาตรา 14)

- 1) กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่พึงจ่ายสำหรับเงินฝากประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการแข่งขันแย่งเงินฝาก โดยการประมูลจ่ายดอกเบี้ย
- 2) กำหนดอัตราสูงสุดสำหรับดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม จุดมุ่งหมายในการนี้เพื่อที่จะรักษาอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ให้อยู่ในระดับต่ำและใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนกิจการบางประเภทที่มีความสำคัญแก่เศรษฐกิจของประเทศ

7. การให้รายงานกิจการ เพื่อให้สามารถควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายของธนาคารพาณิชย์ และติดตามความเคลื่อนไหว ฐานะการเงิน และการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ มาตรา 23 บัญญัติให้ธนาคารพาณิชย์ต้องยื่นรายงานลับตามแบบที่กำหนด ซึ่งขณะนี้มีอยู่ทั้งสิ้น 8 แบบ การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์รายงานกิจการและความเคลื่อนไหวนี้เป็นหลักสากลที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีความจำเป็นต้องทราบความเคลื่อนไหวของธนาคารพาณิชย์อยู่ทุกระยะ นอกเหนือจากเพื่อการควบคุมแล้ว ตัวเลขตามรายงานเหล่านี้ยังมีประโยชน์ในการวิจัยภาวะเศรษฐกิจและการเงินอีกด้วย

8. การตรวจสอบ ตามมาตรา 24 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้งผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ หรือมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย แต่งตั้งพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์ มีอำนาจและหน้าที่ในการตรวจสอบกิจการและสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์โดยใกล้ชิดว่า ธนาคารพาณิชย์อยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้ได้หรือไม่ ผู้ตรวจการต้องสรุปและรายงานผลการตรวจสอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังทราบ เพื่อจักได้ใช้ดุลยพินิจสั่งการแก้ไขหรือให้

คำเนิการตามทีสมควร

9. การเข้าควบคุมกิจการของธนาคารพาณิชย์ หรือการสั่งเพิกถอนใบอนุญาต การประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ ในกรณีทีธนาคารพาณิชย์มีการกระทำทีไม่ปลอดคกัย หรือฝ่าฝืนกฎหมายเป็นเนืองนิจ ซึ่ถ้าปลอดยให้กระทำการต่อไปจนถึงทีสุดจะทำให้ผู้ฝากเงินไ้รับความเสียหาย และอาจกระทบกระเทือนถึงความเชื่อถือในธนาคารอื่น ๆ อันผูกพันกับประโยชน์ของส่วนรวม รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมเงิน หรือลงทุน หรือทำไ้กายไ้โตเงื่อนไซโค ๆ หรือสั่งควบคุมธนาคารพาณิชย์หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตไม่ให้คำเนิการกิจการต่อไปไ้ กฎหมายไ้วางหลักเกณฑ์ไว้คังนี้ คือ

มาตรา 20 ฝ่าฝืนเงื่อนไซทีรัฐมนตรีกำหนดไ้ในการอนุญาตให้เปิด

คำเนิงาน

มาตรา 21 ฝ่าฝืนเกี่ยวกับการค่างเงินกองทุนตามมาตรา 10

มาตรา 22 ฝ่าฝืนเกี่ยวกับการค่างเงินสคส่ารองตามมาตรา 11

เป็นเนืองนิจ

มาตรา 25 มีการกระทำในลักษณะอันจะเป็นเหตุให้เกิดการเสียหาย อย่างร้ายแรงแก่ประโยชน์ของประชาชน

มาตรา 26 หยุกทำการจ่ายเงิน

สำหรับการควบคุม รัฐมนตรีจะตั้งคณะกรรมการควบคุมซึ้นตามมาตรา 28 ซึ่ มีอำนาจและหน้าที่จัดคำเนิการธนาคารพาณิชย์นั้นไ้ทุกประการ โดยกรรมการและ พนักงานของธนาคารพาณิชย์นั้นจะคำเนิการพาณิชย์อีกต่อไปโดยมิไ้รับมอบหมายจาก คณะกรรมการควบคุมไม่ได้ (มาตรา 29) ในทางปฏิบัติรัฐมนตรีมักจะใช้มาตรการอื่น ๆ ทีอ่อนกว่าก่อน เช่น สั่งให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติการเพื่อแก้ไขฐานะหรือการคำเนิงาน เสียก่อนภายในเวลาที่กำหนด (มาตรา 25) หากไม่เป็นผลจึงจะสั่งควบคุมธนาคารพาณิชย์นั้น หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตแล้วแต่กรณี

นอกจากนี้แล้ว ยังมีข้อกำหนด ซ้อห้าม และคำสั่งให้ถือปฏิบัติในบางเรื่องทีเห็นว่า

จำเป็นแก่การควบคุม หรือป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์มีการกระทำอันไม่สมควรอื่น ๆ อีก เช่น

1) กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศเปิดเผยแพร่ฐานะและกิจการตามแบบที่กำหนด มีรายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน ณ วันสิ้นเดือนของทุกเดือน (มาตรา 15) และให้ประกาศงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่ผ่านการรับรองของผู้สอบบัญชี ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเห็นชอบด้วยแล้ว (มาตรา 16)

2) ในการติดต่อกับประชาชนให้ธนาคารพาณิชย์เปิดทำงานตามเวลา และหยุดทำงานตามวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ด้ยความเห็นชอบของรัฐมนตรี และให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศเวลาทำงานและวันหยุดทำงานไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงาน (มาตรา 17) การกำหนดเวลาทำงานไว้ก็เพื่อความปลอดภัยของธนาคารเอง ในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเวลาและวันหยุดทำงานในการติดต่อกับประชาชน ตามมาตรา 17 ดังนี้

เวลาเปิดทำงาน ให้ธนาคารพาณิชย์เปิดทำงานตั้งแต่เวลา 08.30 น. ถึงเวลา 15.30 น.

วันหยุดทำงาน ให้หยุดทำงานในวันหยุดประจำสัปดาห์ คือ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ และวันหยุดตามประเพณีนิยม ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้ประกาศให้ทราบเป็นรายปี

3) กำหนดห้ามมิให้บุคคลซึ่ง เป็นกรรมการหรือดำรงตำแหน่งอื่นในธนาคารพาณิชย์ใดไปเป็นกรรมการหรือดำรงตำแหน่งอื่นในธนาคารพาณิชย์อื่นอีกในเวลาเดียวกัน เว้นแต่ตำแหน่งที่ปรึกษากฎหมาย (มาตรา 19)

แนวโน้มของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์

จากการใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า 15 ปี ปรากฏว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีช่องว่างหลายแห่ง อันอาจทำให้ธนาคารพาณิชย์ถือโอกาสดำเนินการในทางที่ไม่เหมาะสม ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย หรือในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม เป็นการเอาเปรียบธนาคารที่ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด หากปล่อยให้โดยไม่แก้ไขย่อมทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่ดีดำเนินงานในทางที่ถูกที่ควรต่อไปไม่ได้ เพราะอยู่ในฐานะเสียเปรียบในการแข่งขัน ผลที่สุดธนาคารพาณิชย์ก็จะปฏิบัติเอียงกฎหมายกันหมด นอกจากนี้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้บางมาตรายังทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้พิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพการแข่งขัน และภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์เป็นไปตามหลักการที่ดี มีความมั่นคง มีการแข่งขันกันภายในขอบเขตของกฎหมาย และให้ความเป็นธรรมแก่ทุกธนาคาร

การพิจารณาแก้ไขกฎหมายนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการมาเป็นเวลานาน โดยได้พิจารณาแก้ไขหลายมาตรา แต่การแก้ไขกฎหมายนั้นจะต้องออกเป็นพระราชบัญญัติโดยผ่านการพิจารณาของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อย ๆ ไปตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การพิจารณาแก้ไขกฎหมายฉบับนี้จึงกระทำไต่ยาก

อย่างไรก็ตาม ในฐานะธนาคารพาณิชย์ที่ดีย่อมสมควรที่จะดำเนินการอยู่ภายในกรอบและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 จนกว่าจะมีการแก้ไขในอนาคตอันใกล้ การแข่งขันที่ยุติธรรมย่อมต้องอยู่ภายใต้กติกาหรือกฎหมายอันเดียวกัน และภายใต้กฎหมายเดียวกันนี้ธนาคารพาณิชย์ยังมีทางใช้กลยุทธ์หรือวิธีการทางการตลาดในการแข่งขันได้หลายทาง ซึ่งไม่เป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป